

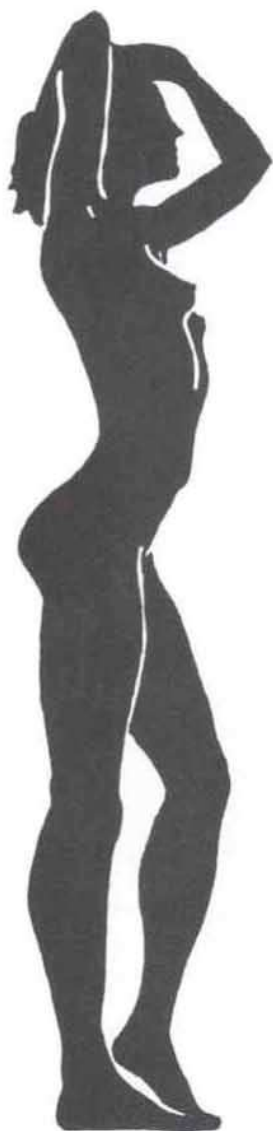
UNIVERSITA' KIRIL I METODIJ ↔ FACOLTA' DI FILOLOGIA

ISTITUTO DI LINGUE E LETTERATURE ROMANZE
LETTORATO DI LINGUA E LETTERATURA ITALIANA

С К О П Ј Е

1.XII.1988: 1^A GIORNATA MONDIALE SULL'AIDS

ПРВ СВЕТСКИ ДЕН НА БОРБА ПРОТИВ СИДАТА

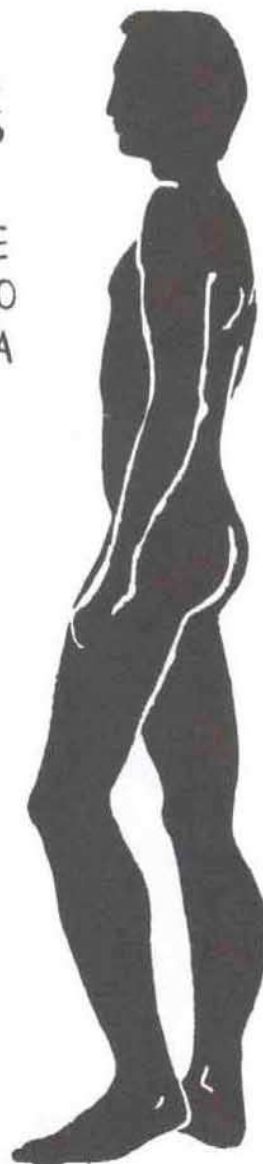

OGGI NON ESISTE ANCORA
UNA CURA CONTRO L'AIDS

AIDS: SI TRASMETTE
SOLTANTO ATTRAVERSO
SANGUE E SPERMA

С И Д А:
СЕ ПРЕНЕСУВА ЕДИНСТВЕНО
ПРЕКУ КРВ И СПЕРМА

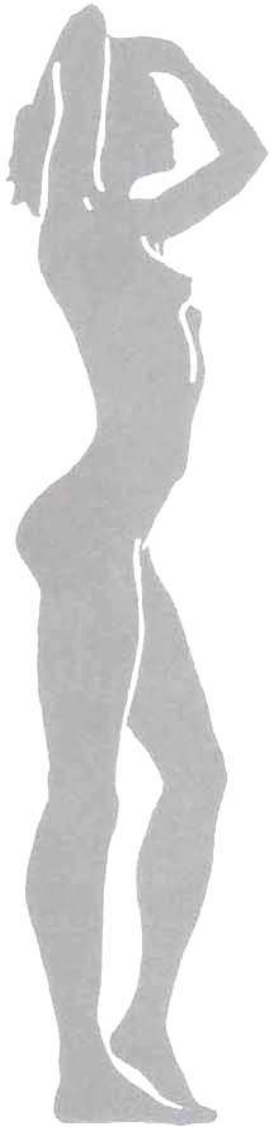
СÈ УШТЕ НЕ ПОСТОИ
ЛЕК ПРОТИВ СИДАТА

УНИВЕРЗИТЕТ КИРИЛ И МЕТОДИЈ ↔ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА РОМАНСКИ ЈАЗИЦИ И КНИЖЕВНОСТИ
ЛЕКТОРАТ ЗА ИТАЛИЈАНСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ
С К О П Ј Е

1.XII.1988: 1ª GIORNATA MONDIALE SULL AIDS

ПРВ СВЕТСКИ ДЕН НА БОРБА ПРОТИВ СИДАТА

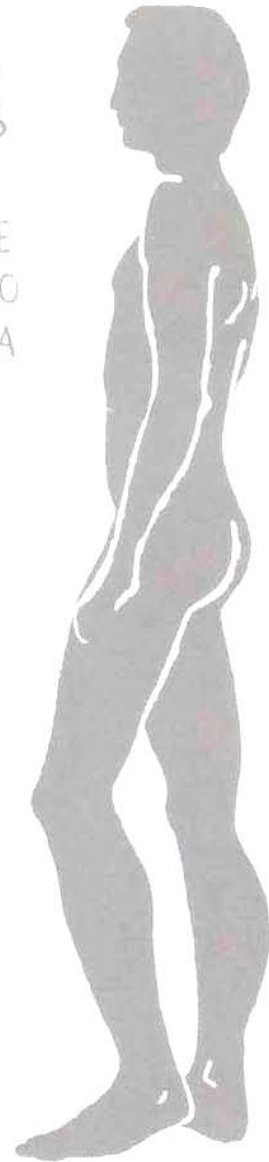

OGGI NON ESISTE ANCORA
UNA CURA CONTRO L'AIDS

AIDS: SI TRASMETTE
SOLTANTO ATTRAVERSO
SANGUE E SPERMA

СИДА:
СЕ ПРЕНЕСУВА ЕДИНСТВЕНО
ПРЕКУ КРВ И СПЕРМА

СÈ УШТЕ НЕ ПОСТОИ
ЛЕК ПРОТИВ СИДАТА

1 DICEMBRE 1988: PRIMA GIORNATA MONDIALE SULL' AIDS

L'Organizzazione Mondiale della Sanità si augura che questa sia l'occasione per parlare dell'AIDS in maniera non disinformata.

L'AIDS rappresenta una grave minaccia per l'umanità, perciò è necessario che tutti i governi e tutti i popoli prendano con urgenza le misure che la strategia mondiale contro la malattia richiede.

Mancando per ora un vaccino e una terapia risolutiva, **l'informazione e l'educazione** sono le componenti più importanti dei programmi di lotta, dato che la trasmissione del virus può essere evitata con un comportamento responsabile.

Dobbiamo sapere non solo cosa fare per prevenire, ma anche cosa non fare. Non si fa prevenzione stigmatizzando i sieropositivi, i malati e certi gruppi di persone. Ogni discriminazione è controproducente, e' stato affermato durante il summit mondiale dei ministri della sanità, svoltosi nel gennaio scorso a Londra. E nel maggio scorso ha detto la 41ª Assemblea mondiale della sanità: il rispetto dei diritti e della dignità dei malati e dei sieropositivi è indispensabile. Bisogna evitare ogni pregiudizio nei riguardi della fornitura di servizi, del posto di lavoro, dei viaggi. L'AIDS non si trasmette sedendosi accanto a qualcuno nell'autobus o in ufficio. L'AIDS non si propaga attraverso l'aria, ne' con l'acqua, stringendo la mano, tossendo o starnutendo, nelle mense o nelle toilette.

Tutti ormai dovrebbero saperlo, come dovrebbero sapere in qual modo può, invece, aversi il contagio: con il rapporto sessuale, con una trasfusione di sangue non controllato, con siringhe e aghi contaminati, infine con il passaggio del virus dalla madre al bambino durante la gravidanza o il parto.

(Da "Ulrico di Aichelburg, Strategie di lotta per la Giornata Mondiale sull'AIDS, in TUTTOSCIENZE, n.225, 12 ott.1988, p.III)

IL NOBEL RENATO DULBECCO SCENDE IN CAMPO CONTRO IL MALE DEL SECOLO

"L'AIDS è una malattia che colpisce i meccanismi di difesa dell'organismo; i malati muoiono perché non hanno più protezione contro gli agenti infettivi. Io ho passato gran parte della mia vita a studiare i virus... Non parto proprio da zero. Confrontando la mia esperienza con quella dei colleghi immunologi, spero proprio di arrivare a qualche conclusione che possa trovare presto o tardi delle applicazioni pratiche".

Per vincere la guerra contro l'AIDS, non serve, secondo Dulbecco, concentrare tutti i cervelli in due o tre grossi *think tanks*, così come si è fatto finora: San Francisco, Harvard, Parigi... Sarebbe meglio una politica dei "cento fiori: tanti piccoli laboratori, con poche persone: così, si potrebbero esplorare più possibilità, in piena autonomia, senza obbedire alle direttive di nessuno, e forse si arriverebbe prima a una soluzione".

(Da "Riccardo Chiaberge, Centinaia di fiori per vincere l'AIDS", in CORRIERE DELLA SERA, 5 nov.1988, p.3)

1-ви ДЕКЕМВРИ 1988: ПРВ СВЕТСКИ ДЕН НА БОРБА ПРОТИВ СИДАТА

Светската здравствена организација се надева дека овој ден ќе биде прилика за зборување за СИДАТА со основана информација.

СИДАТА сериозно го загрозува човештвото, поради што неопходно е против болеста сите влади и народи итно да преземат мерки што светската стратегија ги наметнува.

Кога се знае дека сè уште не постои ни вакцина, ниту успешно лекување, тогаш единствено *информацијата и воспитувањето* остануваат најважните компоненти на програмата за борбата, бидејќи заразата од вирусот може да се избегне со одговорно однесување.

За да се заштитиме мораме да знаеме што треба, а и што не треба да правиме. Заштита не значи, на пример, "жигосување" на серопозитивните, односно на заболените, или на одредени категории луѓе. Секоја дискриминација предизвикува спротивно дејство: тоа беше истакнато на светскиот самит на министрите за здравство кој се одржа во Лондон во јануари о.г.; а минатиот мај 41-то Светско собрание за здравство нагласи: многу е важно да се почитуваат правата и достоинството како на заболените, така и на серопозитивните.

Треба да се отфрлат секакви предрасуди што се однесува до јавните услуги, работното место и патувањето. СИДАТА не се пренесува седејќи до неког во автобус, или во канцеларија; таа не се шири преку воздухот, ниту преку водата, ракувајќи се, кашлајќи и или кивајќи, во мензи, во WC-еа.

Тоа сите веќе би требало да го знаеме, а исто така и начинот по кој се разнесува заразата: т.е., при сексуален однос, трансфузија на непроверена крв, преку нечисти игли и шприцеви и, најпосле, од мајка кон детето за време на бременоста или породувањето.

(Од "Улрико ди Ајхелбург, Борбени стратегии за Светскиот ден на борба против СИДАТА", во ТУТОШИЕНЦЕ, бр.225, 12.10.1988, стр.III)

НОБЕЛОВИОТ РЕНАТО ДУЛБЕКО СЕ ЗАЛОЖИ ВО БОРБА ПРОТИВ ЗЛОТО НА ВЕКОТ

"СИДАТА е болест којашто ги зафаќа механизмите на организмот; заболените умираат бидејќи немаат повеќе заштита против заразните вируси. Огромен дел од мојот живот посветив на изучување на вирусите... Не поаѓам, значи, од нула. Споредувајќи го моето искуство со она на колегите имунолози, имам основана надеж дека ќе дојдам до некаков резултат кој, порано или подоцна, ќе послужи во практиката".

За да се добие војната против СИДАТА, не е потребно, според Дулбеко, да се концентрираат сите мозоци во два-три *тинк тенка*, како што тоа досега се правеше: во Сан Франциско, во Харвард, во Парис... Поуспешна би била политиката "на стоте цвета: многу мали лаборатории, со малку луѓе: на тој начин би се истражиле повеќе можности, во потполна автономија, без да се слушаат ничии упатства, и можеби побрзо би се стигнало до некое дефинитивно решение".

(Од "Рикардо Кјаберце, Сто цвета за да се победи СИДАТА", во КОРЈЕРЕ ДЕЛА СЕРА, 5.11.1988, стр.3)

... р е г

... з а д а н а п р а в и

f a r e

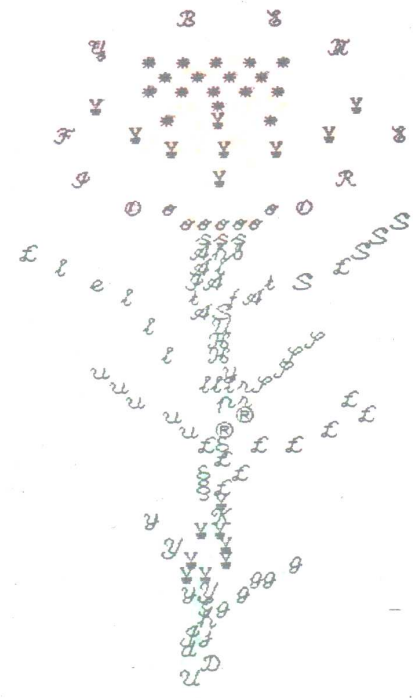
Т У Т Т О

t u t t o

ш т о и д а е

с і ч о л з и н

П О Т Р Е Б Е Н Е

A I D S

corretta informazione - sicura prevenzione

C И Д А

правилна информација - сигурна заштита

P R O G R A M M A

Introduce l'Orchestra di Mandolini
(Direttore: Ramadan Sukri)

1.

Recitazione di brani tratti dalla stampa italiana relativi ai diversi aspetti della problematica sull'AIDS, con intercalate le seguenti canzoni:

- 1) CI VUOLE UN FIORE
- 2) L'ARCA DI NOE'
- 3) CANTO DELLA SPERANZA
- 4) GIROTONDO INTORNO AL MONDO

Questi canti, in virtu' della loro impostazione ideale e poetica, ci offrono una visione piena di fiducia nella vita e nell'opera dell'uomo a favore di essa. Ci pare, infatti, che oggi, e non solo a proposito di AIDS, ci sia tanto bisogno tra gli uomini proprio di fiducia e speranza.

П Р О Г Р А М А

Мандолински оркестар: вовед
(Диригент: Рамадан Шукри)

1.

Рецитирање на извадоци од италијанскиот печат, а во врска со различните аспекти на проблематиката за Сидата; за време на рециталот ќе се изведат следниве песни:

- 1) ПОТРЕБЕН Е ЦВЕТ
- 2) НОЕВАТА АРКА
- 3) ПЕСНА ЗА НАДЕЖТА
- 4) ОРО ОКОЛУ СВЕТОТ

Песниве, благодарејќи на нивната замисла и поетска поставеност, ни нудат слика полна со верба во животот и во луѓето кои се стремат кон негово подобрување. Гледаме, всушност, (и тоа не само кога станува збор за Сидата) дека меѓу луѓето има огромна потреба токму од верба и надеж.

OGGI NON ESISTE ANCORA UNA CURA CONTRO L' A I D S

* * *

A I D S: SI TRASMETTE SOLTANTO ATTRAVERSO SANGUE E SPERMA

***** * * * *****
* * *
*****

L'AIDS rappresenta una grave minaccia per l'umanita', percio' e' necessario che tutti i governi e tutti i popoli prendano le misure che la strategia mondiale contro la malattia richiede. Mancando per ora un vaccino e una terapia risolutiva, l'informazione e l'educazione sono le componenti piu' importanti dei programmi di lotta, dato che la trasmissione del virus puo' essere evitata con un comportamento responsabile. 1)

* * *

L'impatto di un'epidemia sulla popolazione e' sempre stato terribile, ma ogni civiltà ha reagito secondo il modulo dettato dalle sue condizioni economiche e sociali... 2)

Il malato di AIDS fa paura. Va bene, e' normale, e' giusto. Pero', la paura bisogna vincerla, non coltivarla. E bisogna pensare che si e' davanti a un malato che soffre. Al di la' di come sia arrivato su quel lettino.3)

* * *

L'AIDS ha gia' mietuto migliaia di vite, in gran parte persone giovani e produttive. Questa malattia, inoltre, porta con se' invalidita', ma prima di tutto paura: paura della malattia e paura dell'ignoto. 4)

"Noi viviamo come l'eroe del film 1997, Fuga da New York..., quello che aveva una microbomba a orologeria nelle arterie, programmata per esplodere 24 ore dopo", dice Toni, bellissimo, colto, fragile, con il virus dell'AIDS nel sangue.5)

* * *

L'informazione e l'educazione sull'AIDS dovrebbero cominciare gia' nella famiglia, nelle scuole elementari affinche' i ragazzi gia' durante il loro sviluppo imparino a conoscere i rischi ed evitare e difendersi dal virus dell'AIDS...6)

Tutti gli adulti, sia genitori che educatori, ovvero responsabili del loro ambiente, non possono fingere di non sentire alcuna responsabilita' verso i giovani...7)

СЕ УШТЕ НЕ ПОСТОИ ЛЕК ПРОТИВ СИДАТА

***

СИДА: СЕ ПРЕНЕСУВА ЕДИНСТВЕНО ПРЕКУ КРВ И СПЕРМА

***** * * *****

Сидата сериозно го загрозува човештвото, поради што неопходно е против болеста сите влади и народи итно да преземат мерки што светската стратегија ги наметнува. Кога се знае дека се уште не постои ни вакцина, ниту успешно лекување, тогаш единствено информацијата и воспитувањето остануваат најважните компоненти на програмата за борбата, бидејќи заразата од вирусот може да се избегне со одговорно однесување.1)

***

Судирот на епидемиите со луѓето отсекогаш бил носител на страв, но секоја цивилизација реагирала на начин карактеристичен за нејзините економски и општествени услови.2)

Болниот од Сида предизвикува страв...Сепак, стравот треба да се победи, а не да се негува. И мора да се мисли дека имаме работа со болен човек што страда, без оглед на тоа како дошол до болничкиот кревет...3)

***

Оваа болест веќе има убиено илјадници, од кои најмногу се млади и продуктивни луѓе. Покрај тоа, Сидата со себе носи и инвалидност, но пред се страв: страв од болеста и страв од непознатото...4)

"Ние живееме како херојот од филмот 1997 година: бегство од Њујорк, ...Тој имаше во вените микробомба, темпирана да избувне 24 часа подоцна", вели Тони, убаво, образовано и кротко момче, кој во крвта го има вирусот на Сидата.5)

***

Информирањето и воспитувањето за болеста Сида би требало да започне уште во семејството, во основните училишта, за да можат децата, додека уште се развиваат, да ги запознаат опасностите и да го одбегнат и да се заштитат од вирусот на Сидата...6)

Сите возрасни, како родителите така и воспитувачите, односно одговорните за својата средина, не можат да се преправаат дека не ја чувствуваат одговорноста кон младите.7)

CI VUOLE UN FIORE

Le cose di ogni giorno
raccontano segreti
a chi le sa guardare e ascoltare:

Per fare un tavolo
ci vuole il legno,
per fare il legno
ci vuole l'albero,
per fare l'albero
ci vuole il seme,
per fare il seme
ci vuole il frutto,
per fare il frutto
ci vuole un fiore,
per fare un tavolo
ci vuole un fiore!

Per fare un fiore
ci vuole il ramo,
per fare il ramo
ci vuole l'albero,
per fare l'albero
ci vuole il bosco,
per fare il bosco
ci vuole il monte,
per fare il monte
ci vuol la terra,
per far la terra
ci vuole un fiore,
per fare tutto
ci vuole un fiore!

ПОТРЕБЕН Е ЦВЕТ

Секојдневните нешта
тајни му откриваат
на оној кој умеа да ги гледа
и да ги слуша.

За една маса
потребно е дрво,
за едно дрво
потребно е стебло,
за едно стебло
потребна е семка,
за една семка
потребен е плод
за еден плод
потребен е цвет,
за една маса
потребен е цвет!

За еден цвет
потребна е гранка,
за една гранка
потребно е дрво,
за едно дрво
потребна е шума,
за една шума
потребна е гора,
за една гора
потребна е земја,
за земја
потребен е цвет,
за да се направи што и да е,
потребен е цвет!

Anche a scuola si puo' (e si deve) combattere l'AIDS.

Educare i ragazzi a prevenire l'AIDS non e' certo un impegno da poco: la scuola, i capi d'istituto, i docenti si trovano di fronte a un problema che non hanno mai affrontato, e per questo devono fare ricorso a chi ne sa di piu'. A Milano la Lila (Lega Italiana Lotta AIDS) e' certamente tra gli enti piu' attivi e piu' disposti alla collaborazione. 9)

* * *

Un'esperienza particolarmente significativa di questa collaborazione si e' gia' verificata alla media Gandhi, dove il problema AIDS e' un incubo piu' che altrove. 10)

"Qui", dice la preside Simonetta Bianchini, "ci sono ragazzi che hanno in casa un padre spacciatore o un fratello tossicodipendente. La droga e' un fatto normale, l'AIDS una minaccia incombente". Nelle terze classi il discorso della prevenzione al virus HIV e' ormai un elemento del programma. Gli esperti della Lila hanno dato la possibilita' agli insegnanti di poterne parlare con competenza e chiarezza, ma parlarne non puo' certo bastare...10)

* * *

"...la teoria non basta: la paura e' un'altra cosa. Quando, ad esempio, chiediamo se si ha paura a tenersi in classe un compagno sieropositivo, la risposta e' si'. Ma di che cosa hanno paura? Delle cose piu' incredibili, ad esempio, del solo fatto di stringere una mano. E questo, nonostante sappiano che il virus si trasmette solo attraverso il sangue e le pratiche sessuali".11)

* * *

Alle elementari di via Lincoln, a Cinisello Balsamo, il caso del bimbo sieropositivo non e' forse esploso invano. Dopo giorni di ansie e di polemiche, l'assemblea "generale" che si e' svolta all'auditorium di piazza Costa ha dimostrato che di AIDS si puo' parlare con molta serietà e pacatezza e che, quando ci sono queste condizioni, la gente ascolta, capisce e supera i pregiudizi che spesso accompagnano queste situazioni...12)

Innanzitutto: per legge, nella scuola, come nella societa', il sieropositivo ha diritto di avere il proprio posto. Secondo chiarimento: i rischi di inserimento in una comunita' sono per il sieropositivo, o il malato di AIDS, non per gli altri.13)

* * *

"Faccio un esempio. Ci sono cinque persone in un ascensore. Uno ha l'influenza, tre niente e uno ha l'AIDS. L'ascensore resta bloccato cinque ore; alla fine, quello dell'influenza ha trasmesso la malattia agli altri. Quello dell'AIDS non ha trasmesso niente, ma l'influenza in lui si sta gia' tramutando in polmonite con serissimi rischi per la sua vita. Questo per dire che e' il sieropositivo che deve essere protetto dagli agenti virali esterni e che, al limite, sono gli altri il vero pericolo e non lui..." 14)

* * *

Dobbiamo sapere non solo cosa fare per prevenire, ma anche cosa non

И во училиштата може (и мора) да се поведе борба против Сидата.

Да се воспитуваат децата како да се заштитат од Сидата, секако, не е мала задача; училиштето, директорите, наставниците се наоѓаат пред еден проблем со кој никогаш досега не се соочиле, и затоа мораат да барат помош од оние што знаат повеќе. Во Милано Италијанското здружение за борбата против Сидата (ИЗБС) бездруго е помеѓу најактивните институции кои и се порасположени за соработка.9)

* * *

Особено значаен пример за оваа соработка беше средното училиште "Ганди", каде што прашањето за Сидата претставува поголем кошмар отколку на другите места. 9)

"Овде ", вели директорката Симонета Бјанкини, "има дури и деца чиишто татковци, или, пак, брат, се препродавачи на дрога. Дрогата овде е сосема нормална појава, додека Сидата е опасност што лебдее во воздухот". Во третите класови предавањата за заштитата од вирусот HIV станаа веќе дел од наставата. Стручњациите од здружението ИЗБС ги оспособија наставниците со знаење и јасност да зборуваат за оваа тема; но само да се зборува не е доволно...10)

* * *

"Не е доволна само теоријата", продолжува директорката, "стравот е нешто сосема друго. Кога, на пример, прашуваме дали се плашат од присуството на некој серопозитивен другар во класот, одговорот е да. Но, од што се плашаат? Од најневеројатни работи; на пример, од самото ракување, и покрај тоа што знаат дека вирусот се пренесува само преку крвта и сексуалните односи"...11)

* * *

Во основното училиште во ул.Линколн, во Чинизело Балсамо, случајот со серопозитивниот ученик можеби не изби попусто. После денови на исчекувања и расправи, "главниот собир" што се одржа во сала-аудиториумот на плоштадот Коста, докажа дека за Сидата може да се зборува со голема сериозност и трезвеност и дека, кога постојат овие услови, луѓето слушаат, разбираат и ги надминуваат предрасудите кои често се придружба во слични прилики...12)

Како прво: според законот, во училиште, како и во работните средини, серопозитивната личност има право на свое место. Како второ, ризиците од вклучување во една заедница постојат за серопозитивниот, односно заболениот од Сидата, но не за другите...12)

* * *

"...""Ке дадам еден пример: во лифт има петмина луѓе. Еден има грип, тројца се здрави, а еден има Сида. Лифтот останува заглавен пет часови: како последица од тоа, болниот од грип ги заразил другите; а тој со Сидата никого не заразил, но грипот кај него веќе се претворил во пневмонија, со голем ризик за неговиот живот. Го дадов примеров за да биде јасно дека серопозитивниот е изложен на опасност и дека тој треба да биде заштитен од надворешните вирусни причинители. Ако сакаме да бидеме крајно доследни, тогаш другите претставуваат опасност, а не тој...14)

* * *

За да се заштитиме мораме да знаеме што треба, а и што не треба

fare. Non si fa prevenzione stigmatizzando i sieropositivi, i malati e certi gruppi di persone. Ogni discriminazione e' controproducente, e' stato affermato durante il summit mondiale dei ministri della sanita', svoltosi nel gennaio scorso a Londra...; e nel maggio scorso ha detto la XLI Assemblea Mondiale della Sanita': il rispetto dei diritti e della dignita' dei malati e dei sieropositivi e' indispensabile. 15)

NON SI TRATTA DI NEMICI, MA DI PERSONE MALATE! 16)

L'ARCA DI NOE'

Un volo di gabbiani telecomandati
e una spiaggia di conchiglie morte;
nella notte una stella d'acciaio
confonde il marinaio;
strisce bianche nel cielo azzurro
per incantare, far sognare i bambini;
la luna e' piena di bandiere senza vento:
che fatica essere uomini!

Partira',
la nave partira'!
Dove arrivera',
questo non si sa.
Sara' come l'Arca di Noe:
il cane, il gatto, io e te!

Un toro e' disteso sulla sabbia,
il suo cuore perde kerosene;
a ogni curva un cavallo di latta
distrugge il cavaliere;
terra e mare: polvere bianca;
una citta' s'e' perduta nel deserto,
la casa e' vuota, non aspetta piu' nessuno:
che fatica essere uomini!

Partira', ...

... io e te!

да правиме. Заштита не значи, на пример, "жигосување" на серопозитивните, односно на заболените, или одредени категории луѓе. Секоја дискриминација предизвикува спротивно дејство: тоа беше истакнато на Светскиот самит на министрите за здравство кој се одржа во Лондон во јануари о.г.; а минатиот мај 41-то Светско собрание за здравство нагласи: многу е важно да се почитуваат правата и достоинството како на заболените, така и на серопозитивните.¹⁵⁾

НЕ СЕ РАБОТИ ЗА НЕПРИЈАТЕЛИ, ТУКУ ЗА БОЛНИ ЛУЃЕ! ¹⁶⁾

* * *

НОЕВАТА АРКА

Јато телекомандувани галеби
и плажа со испразнети школки;
во ноќта една челична ѕвезда
го зашметува морнарот;
бели ленти на синото небо
по кои се занесуваат и сонуваат децата;
на Месечината - шума од знамиња без ветер:
колку е тешко да се биде човек!

Ќе отплови,
ќе отплови коработ!
Каде ли ќе пристигне
тоа не се знае.
Ќе биде исто како и Ноевата арка:
кучето, мачката, јас и ти!

Еден бик лежи на песокот,
неговото срце пушта керосин;
на секоја кривина лимен кон
го уништува јавачот;
копно и море: бела прашина;
еден град потона во пустината,
куќата е празна, никого не очекува веќе:
колку е тешко да се биде човек!

Ќе отплови...
...јас и ти!

"Chiamo da San Francisco, in California, sono un ragazzo italiano. Ho 22 anni. Sono affetto da AIDS, guardi che non sono ne' un omosessuale, ne' un tossicodipendente. Sono stato contagiato dopo aver avuto rapporti sessuali con una coetanea, che era infetta, ma non lo sapeva... L'AIDS non e' la malattia degli omosessuali o dei drogati, o almeno non lo e' piu'. Adesso quasi tutti sono a rischio. Se ci fosse stata un'informazione corretta fin dall'inizio, qui, negli Stati Uniti non saremmo a questo punto. L'America sta pagando un ritardo d'informazione di sette o otto anni". 17)

* * *

"Daniela, 18 anni, parte per la Spagna nello scorso luglio, in comitiva con sei amici. E' la sua prima esperienza all'estero. In campeggio conosce un ragazzo americano. Fanno l'amore una volta sola; poi restano in corrispondenza. A settembre Daniela si accorge che le ghiandole del collo e delle ascelle si stanno ingrossando. La prima diagnosi e' di mononucleosi. Poi sopravviene febbre continua, diarrea. Il medico di famiglia consiglia un esame in un centro di immunologia. Qui Daniela, che non si e' mai drogata ne' ha mai ricevuto donazioni di sangue in vita sua, confida al medico la sua esperienza in Spagna. Il ragazzo viene rintracciato in America: e' in ospedale, sta morendo di AIDS. Per Daniela la diagnosi e' di Arc, la forma lieve della malattia che puo' restare cronica o sfociare nell'AIDS". 18)

* * *

"Una malata mi ha raccontato di quando va a trovarla la sua bambina: la chiama dal giardino, le chiede di andare a giocare con lei. Lei non puo' farlo, perche' non le e' consentito lasciare la stanza; e non puo' nemmeno spiegare alla figlia che ha l'AIDS, perche' teme che gli altri, sapendolo, la possano rifiutare. Piangendo le racconta di avere la febbre. Le promette che giochera' la prossima volta. Ma la figlia, che ha cinque anni, le ripete tra le lacrime "Mamma cattiva!" E lei si sente ogni volta piu' sola. Anche la voglia di lottare l'ha abbandonata: e' sfinita. Dice che vuole morire e spera soltanto che avvenga il piu' presto possibile". 19)

* * *

"Penso che mi resti da vivere un anno o poco piu'. Moriro' a 23, al massimo a 24 anni. Lei si chiederà come vivo, vero? E' semplice: non vivo. Anche se non ho futuro, sarebbe bello poter vivere il presente, ma purtroppo non posso. E' come se fossi gia' morto. Vivere dignitosamente i mesi che mi rimangono sarebbe, tutto sommato, accettabile. Ma il presente sembra essere lontanissimo e il futuro prossimo, la mia fine prossima, incombente...La mia morte e' ineluttabile e vicina. Non posso combatterla: la accetto e non maledico niente e nessuno. Pero', quello che veramente mi pesa e' che non posso piu' vivere, adesso che sono ancora vivo..." 20)

* * *

"La mia vita e' diventata piu' dolorosa, soprattutto in considerazione delle persone piu' care, perche' vedo le preoccupazioni di chi mi vuole bene. Basta un piccolo malessere perche' scatti maggiore apprensione. E poi c'e' il timore che pure loro vengano emarginati. Che cosa vedo nel mio futuro? La speranza. Ha detto Arthur Miller: "Io credo che ognuno debba prendere tra le braccia la propria vita e baciarla. Io la sto tenendo stretta forte forte" 21)

Јас сум Италијанец, се јавувам од Сан Франциско, Калифорнија. Имам 22 години, заразен сум од Сида. Имајте предвид дека не сум ни хомосексуалец, ни наркоман. Го примив вирусот од една врсничка, која не знаела дека е заразена... Сидата не е, или барем не е повеќе, болест само на хомосексуалците, или наркоманите. Сега сите сме изложени на таа опасност. Да имаше една информација уште во почетокот, во САД сега ќе ја немаше ваквата положба. Америка го плаќа сега цехот на закаснувањето од 7-8 години за неблагоприятно информирање.17)

* * *

"Даниела, стара 18 години. Заминува во Шпанија во јуни 1986 година заедно со уште шест пријатели. Тоа е нејзино прво искуство во странство. Во кампот запознава еден Американец. Имаат интимни односи само еднаш; понатаму остануваат во врска, допишувајќи се. Во следниот септември Даниела забележува дека жлездите на вратот и под мишките и се зголемуваат. Првата дијагноза е моноклеоза. Потоа се појавува постојана температура и пролив. Семејниот лекар предлага испитување во имунолошкиот центар. Тука Даниела, која никогаш во својот живот не се дрогирала, ниту, пак, примала трансфузија на крв, го доверува своето доживување во Шпанија. Момчето е пронајдено во Америка: лежи во болница, на умирање од Сида. Дијагнозата за Даниела е ARC, лесен облик на болест, која може да остане хронична, или, пак, да се претвори во Сида" 18)

* * *

"Една заболена ми раскажа за посетите од страна на ќерка и; ја вика од дворот, ја моли да се симне да си играат заедно. Мајката не може да го стори тоа, бидејќи и е забрането да ја напушти собата; а, пак, не може да и објасни дека има Сида, затоа што стравува дека другите, штом ќе дознаат, ќе ја избегнуваат. Плачејќи, тогаш, и вели дека има температура; и ветува дека ќе играат следниот пат. Но, ќерка и, која има пет години, и повторува "лоша мама"! А мајката секој пат се чувствува поосамена. Ја изгуби и силата да се бори: истоштена е. Вели дека сака да умре и посакува тоа да се случи што поскоро"19)

* * *

"Мислам дека ми останува нешто повеќе од година живот. Ќе живеам до 23, или најмногу до 24 години. Вие ќе ме запрашате како живеам, нели? Многу едноставно: не живеам. Убаво би било да ја живеам сегашноста, кога немам никаква иднина; но за жал, не можам. За мене е како веќе да сум мртов. Да живеам достоинствено во овие неколку месеци што ми преостануваат би било сосем прифатливо. Но сегашноста ми изгледа страшно далечна, а иднината многу блиска; мојот крај се наближува, виси над мене... Мојата смрт е неизбежна.

Не можам да се борам со неа; едноставно ја прифаќам, а не проколнувам никого и ништо. Меѓутоа, она што ме измачува е дека не можам да живеам дури сум жив..." 20)

* * *

Мојот живот е потешок пред се кога мислам на најблиските, затоа што ја чувствувам нивната загриженост. Достатен е мал знак на некоја слабост за веднаш да причини поголемо неспокојство. Покрај тоа, се плашам дека и тие можат да бидат покажувани со прст...Што ли гледам во мојата иднина? Надежта. Артур Милер рекол: "Јас мислам дека секој човек треба да си го прегрне и да си го бакне сопствениот живот". Еве, јас со голема љубов и грижливо си го чувам својот" 21)

CANTO DELLA SPERANZA

L'alba ti porta ogni giorno
sogni e illusioni, lo sai;
e la tristezza di ieri
oggi speranza sarà!

SORRIDI, SORRIDI,
PERCHE' FUORI C'E' IL SOLE;
SU, VIENI A VEDERE
CON ME NASCERE UN FIORE!
SORRIDI, SORRIDI
E NON SCORDARTI MAI
CHE IL MONDO E' PIU' BELLO,
SE LO GUARDI CON GLI OCCHI MIEI!

Guarda un fiume,
guarda un prato
e una
rondine che va:
e' un miracolo
d'amore,
ma qualcuno non lo sa!

SORRIDI, SORRIDI
E NON SCORDARTI MAI
CHE IL MONDO E' PIU' BELLO,
SE LO GUARDI INSIEME A ME.

ПЕСНА ЗА НАДЕЖТА

Мугрите сегаогањ носат
занеси и мечти, нели?
И тагата од вчера
надеж денес ќе биде!

НАСМЕЈ СЕ, НАСМЕЈ СЕ,
НАДВОР СОНЦЕ ГРЕЕ;
СО МЕНЕ ДОЈДИ ДА ВИДИШ
ЦВЕТ КАКО НИКНЕ!
АЈДЕ, НАСМЕЈ СЕ
И НИКОГАШ НЕ ЗАБОРАВАЈ
ДЕКА ЖИВОТОТ Е ПОУБАВ
АКО ГО ГЛЕДАШ СО МОИТЕ ОЧИ!

Ене гледај река,
ливада
а онаму
ластовица в лет:
не секој
те знае, о чудотворна љубов!

НАСМЕЈ СЕ, НАСМЕЈ СЕ
И НИКОГАШ НЕ ЗАБОРАВАЈ
ДЕКА ЖИВОТОТ Е ПОУБАВ
АКО СО МЕНЕ ГО ГЛЕДАШ!

Maggio 1988.

A Genova, pochi giorni fa, una donna di 30 anni muore dopo essere stata contagiata dal marito, che si era infettato in un viaggio all'estero. "E' la prova che non esistono piu' categorie, ma solo comportamenti **a rischio**", commenta il professor Roberto Terragna, direttore della prima clinica di malattie infettive dell'Universita' di Genova. 22)

* * *

"A Roma e in quasi tutte le altre citta' d'Italia i malati di AIDS o vengono crudelmente abbandonati a loro stessi o vengono chiusi nel settore malattie infettive degli ospedali; il che equivale ad una condanna a morte accelerata, perche', privi di difese come sono, vengono subito contagiati. A detta di tutti gli specialisti la miglior soluzione per i malati gravi e' quella, se possibile, di rimanere in famiglia, oppure di essere raccolti in piccole comunita': le cosiddette case-famiglia, appunto" 23)

* * *

"I pariolini, che protestano e strepitano" contro il progetto di organizzare in un edificio del parco di Villa Glori una casa-famiglia per alcuni malati di AIDS all'ultimo stadio, "hanno certamente degli interessi da difendere, soprattutto economici e immobiliari. In questo quartiere si e' sviluppato una sorta di egoismo di gruppo, di individualismo collettivo, che fa dire un sacco di sciocchezze e di falsita'...Secondo me, oggi non si respira piu' quell'aria di solidarieta' che soffiava una quindicina di anni fa. E' un fenomeno generale: quello di chiusura corporativa, di demonizzazione del povero, perche' mette in discussione l'equilibrio tranquillo del ricco" 24)

* * *

"Bisogna evitare ogni pregiudizio nei riguardi della fornitura di servizi, del posto di lavoro, dei viaggi. L'AIDS non si trasmette sendosi accanto a qualcuno nell'autobus o in ufficio. L'AIDS non si propaga attraverso l'aria, ne' con l'acqua, stringendo una mano, tossendo o starnutando, nelle mense o nelle toelette. Tutti ormai dovrebbero saperlo, come dovrebbero sapere in quale modo puo' avvenire il contagio: con il rapporto sessuale, con una trasfusione di sangue non controllato, con siringhe e aghi contaminati, infine con il passaggio del virus dalla madre al bambino durante la gravidanza o il parto" 25)

* * *

Мај 1988 година.

Во Џенова, една жена на 30 години умре пред неколку дена, како последица од заразување од мажот, кој, од своја страна, се беше заразил при едно патување во странство. "Ова е доказ дека не постојат веќе категории, туку само однесувања "изложени на ризик", тврди проф. Роберто Терања, директор на првата клиника за заразни болести на Универзитетот во Џенова. 22)

* * *

"Во Рим и речиси во сите други градови во Италија, заболените од Сида грубо се препуштени на самите себеси, или, пак, се затворени во одделот за заразни болести по болниците; состојба, што значи забрзана смртна казна, оти, немајќи заштитни способности, тие веднаш се заразуваат. Тврдење на сите стручњаци е дека најдобро решение за тешко заболените е тоа, ако е возможно, да останат во семејството, или да бидат собрани во малечки заедници; всушност, во таканаречените домови-семејства..."23)

* * *

"Жителите од римската населба Парјоли, коишто бучно протестираат" против предлогот во паркот на Вила Глори да се оспособи во едно здание еден таков дом-семејство, имаат воопшто други интереси, пред се финансиски, или поврзани со недвижниот имот во таа населба. Овде се разви еден вид колективен егоизам, заеднички индивидуализам, кој ги наведува да кажуваат мноштво глупости и неточности ...Според мене, денес ја нема повеќе онаа атмосфера на солидарност што постоеше уште пред петнаесетина години. Тоа е една општа појава: живееме во време на класна затвореност, во која сиромашниот се осликува како ѓавол, затоа што ја доведува во прашање спокојната сталоженост на богатиот..."24)

* * *

Треба да се отфрлат секакви предрасуди што се однесува до јавните услуги, работното место и патувањето. Сидата не се пренесува седејќи до некого во автобус, или во канцеларија; таа не се шири преку воздухот, ниту преку водата, ракувајќи се, кашлајќи или кивајќи, во мензи, во WC-еа.

Тоа сите веќе би требало да го знаеме, а исто така и начинот по кој се разнесува заразата: т.е., при сексуален однос, трансфузија на непроверена крв, преку нечисти игли и шприцеви и, најпосле, од мајка кон детето за време на бременоста или породувањето.25)

GIROTONDO INTORNO AL MONDO

Se tutte le ragazze, le ragazze del mondo
si dessero la mano, si dessero la mano,
allora ci sarebbe un girotondo
intorno al mondo, intorno al mondo!

E se tutti i ragazzi, i ragazzi del mondo
volessero una volta diventare marinai,
allora si farebbe un grande ponte
con tante barche intorno al mare!

E se tutta la gente si desse la mano,
se il mondo veramente si desse una mano,
allora si farebbe un girotondo
intorno al mondo, intorno al mondo!

ОРО ОКОЛУ СВЕТОТ

Кога сите девојки, сите девојки на светов
би си подале рака, би си подале рака
тогаш би се создало едно оро
околу светов, околу светов!

И кога сите момниња, сите момниња на светов
би решиле барем еднаш да станат морнари,
тогаш би се создал еден голем мост
од безброј кајчиња по морето!

И кога сите луѓе би си подале рака,
кога навистина светот би си подал рака,
тогаш би се создало едно оро
околу светов, околу светов!

IL FARMACO NON E' LONTANO

Sappiamo ancora poco dell'AIDS: di questo killer feroce, che si insinua nel nostro organismo con una maschera sul volto, incapsulato in una cellula apparentemente innocua, sbaragliando così le sentinelle del sistema immunitario. O meglio, di lui sappiamo tante cose: come si trasmette, quali devastanti effetti ha sugli individui colpiti.

Ma sappiamo ancora troppo poco per fronteggiarlo con successo. Eppure, nei laboratori di molti paesi, si stanno già tessendo le reti nelle quali il mostro, nonostante i suoi trucchi e le sue astuzie, finirà per cadere.

Io credo che entro due, tre anni al massimo, queste armi saranno perfezionate, e la controffensiva potrà cominciare. (...).

Per aggredire le sue vittime, il virus dell'AIDS fa due cose: si aggancia alla cellula, come un pesce preso all'amo, e poi entra nella cellula e vi si insedia, cominciando a moltiplicarsi. Finora noi conosciamo le sostanze che favoriscono l'aggancio, ma non quelle che determinano l'ingresso. O, più precisamente, di queste abbiamo identificato la proteina "attiva" che sta sulla superficie del virus, non quella corrispondente "passiva", che sta sulla parete esterna della cellula ospite. In altre parole, abbiamo trovato la chiave, ma non la serratura. Però, ci stiamo arrivando, e' solo questione di tempo. Quando conosceremo la formula di queste proteine, potremo tentare di disegnare in laboratorio delle molecole bloccanti, e iniettarle nel sangue dei malati. Così il virus troverà la porta chiusa. (...).

Siamo sulla buona strada. Probabilmente, quello che e' stato chiamato il flagello del secolo sarà già in ritirata entro i primi anni del prossimo decennio. Anche se nel frattempo avrà avuto modo di mietere centinaia di migliaia di vittime in tutto il mondo, la sua ombra sinistra si dileguerà assai prima di quella, ben più duratura, del nostro nemico numero uno: il cancro.

(Renato DULBECCO, IL FARMACO NON E' LONTANO, in CORRIERE DELLA SERA, 5 novembre 1988, p.3)

ЛЕКОТ НЕ Е ДАЛЕКУ

За Сидата се уште знаеме малку: поточно, за овој жесток убиец, кој се впикува во нашиот организам со маска на лицето и, вметнувајќи се во една на изглед безопасна ќелија, ги покосува сите чувари на одбранбениот систем. Но, подобро да речеме: за него многу работи знаеме: како се пренесува, како делува, кои се разорувачките последици врз погодените луѓе. Но, се уште малку знаеме за да можеме да го нападнеме со гарантиран успех. Сепак, во лабораториите на голем број земји веќе се плетат мрежи во кои чудовиштето, и покрај неговите итрини и измами, најпосле ќе се фати. Сметам дека за две, а најмногу три години ваквото оружје ќе биде усовершено, а противнападот ќе може да започне...

За да ги нападне своите жртви, вирусот на Сидата врши две работи: се закачува за клетката, како риба за јадица, а потоа навлегува во неа, каде што се сместува и започнува да се размножува. Засега ги познаваме супстанциите, коишто поволно делуваат за закачувањето, но не и тие што го овозможуваат влегувањето. Поточно речено: од последниве го препознавме само "активниот" протеин, којшто се наоѓа на површината на вирусот, но не и "пасивниот" кој му одговара и се наоѓа на надворешната страна од клетката во којашто ќе влезе вирусот. Со други зборови, го најдовме клучот, но не и бравата. Меѓутоа, доста блиску сме; само прашање е - кога. Па, кога ќе ја откриеме формулата на овие протеини, ќе можеме во лабораториски услови да создадеме молекули со запирачка моќ и да ги инјектираме во крвта на заболените. Така што вирусот ќе најде на затворена врата...

На добар пат сме. Најверојатно она што е наречено чума на нашиот век, ќе започне да се повлекува во првите години од наредната деценија. Иако во меѓувреме таа болест ќе покоси стотици илјади луѓе од целиот свет, сепак нејзината ужасна сенка најпосле ќе избледи и ќе се изгуби многу порано од онаа другата, подолготрајната, на нашиот непријател бр.1, т.е. ракот"

(Ренато ДУЛБЕКО, ЛЕКОТ НЕ Е ДАЛЕКУ, во КОРЈЕРЕ ДЕЛА СЕРА, 5 ноември 1988, стр.3)

ELENCO DELLE CITAZIONI

- 1) Ulrico di Ajchelburg: in TUTTOSCIENZE, n. 225, 12. 10. 1988
- 2) Carlo Zanussi: in CORRIERE DELLA SERA, 5. 12. 1987
- 3) Vincenzo Russo Serdoz: in CORRIERE DELLA SERA, 6. 02. 1987
- 4) Everett Ch. Koop: in TUTTOSCIENZE, n. 58, 10. 09. 1987
- 5) Gianni Riotta: in LA STAMPA, 25. 02. 1987
- 6),7) Everett Ch. Koop: luogo citato
- 8),9),10),11) Augusto Pozzoli: in CORRIERE DELLA SERA, 10. 10. 1988
- 12),13) Idem: in CORRIERE DELLA SERA, 28. 10. 1988
- 14) Vincenzo Russo Serdoz: l. c.
- 15) Ulrico di Ajchelburg: l. c.
- 16) Everett Ch. Koop: l. c.
- 17) Giovane italiano, anonimo: in CORRIERE DELLA SERA, 17. 12. 1986
- 18) Ferdinando Aiuti: in L'ESPRESSO, n. 48, 7. 12. 1986
- 19) Enzo Biagi: in MARIE CLAIRE-Donnapiu', n. 10, ottobre 1987
- 20) Giovane italiano, anonimo: l. c.
- 21) Vincenzo Russo Serdoz: l. c.
- 22) Carlo Gallucci: in L'ESPRESSO, n. 19, 15. 05. 1988
- 23),24) Luigi di Liegro: in L'ESPRESSO, n. 42, 23. 10. 1988
- 25) Ulrico di Ajchelburg: l. c.

СПИСОК НА ЦИТАТИТЕ

- 1) Улрико ди Ајхелбург: во ТУТОШИЕНЦЕ, бр.225, 12.10.1988
- 2) Карло Сануси: во КОРЈЕРЕ ДЕЛА СЕРА, 5.12.1987
- 3) Винченцо Русо Сердоц: во КОРЈЕРЕ ДЕЛА СЕРА, 6.02.1987
- 4) Еберет Ч. Куп: во ТУТОШИЕНЦЕ, бр.58, 10.03.1987
- 5) Цани Риота: во ПА СТАМПА, 25.02.1987
- 6), 7) Еберет Ч. Куп: цит.
- 8), 9), 10), 11) Аугусто Поцоли: во КОРЈЕРЕ ДЕЛА СЕРА, 10.10.1988
- 12), 13) Истиот: во КОРЈЕРЕ ДЕЛА СЕРА, 28.10.1988
- 14) Винченцо Русо Сердоц: цит.
- 15) Улрико ди Ајхелбург: цит.
- 16) Еберет Ч. Куп: цит.
- 17) Млад Италијанец, анонимно: во КОРЈЕРЕ ДЕЛА СЕРА, 17.12.1986
- 18) Фердинандо Ајути: во Л'ЕСПРЕСО, бр.48, 7.12.1986
- 19) Енцо Бјаци: во МАРИ КЛЕР-Донапју', бр.10, октомври 1987
- 20) Млад Италијанец, анонимно: цит.
- 21) Винченцо Русо Сердоц: цит.
- 22) Карло Галучи: во Л'ЕСПРЕСО, бр.19, 15.05.1988
- 23), 24) Луици ди Лиегро: во Л'ЕСПРЕСО, бр.42, 23.10.1988
- 25) Улрико ди Ајхелбург: цит.

ORCHESTRA DI MANDOLINI

diretta da Ramadan Šukri

Esecuzione di alcuni brani musicali
di autori vari

МАНДОЛИНСКИОТ ОРКЕСТАР

под диригенство на Рамадан Шукри

настапува со неколку музички фрагменти
од разни композитори

COM'E'? COM'E'?

Guarda lassu':

un aquilone, che vola nel blu,
sembra una rondine, sale e poi... giu'!
Ed io mi domando: com'e'?

Io volerei;

non ho le ali, ma so che vorrei;
c'e' una ragione, se no, lo farei:
ed io mi domando: qual e'?

Com'e'? Com'e'?

Com'e'? Com'e'?

Ma dimmi: com'e'? com'e'?

Com'e'? Com'e'!

Se risolvi un problema,
poi scopri che un altro ce n'e'

Com'e'? Com'e'?

Com'e'? Com'e'?

E sono tanti, tanti!

Tanti i perche'!

Non e' vero che devi

lasciare la vita com'e'!

Guarda lassu':

passa una nuvola e poi piove giu'!
Poi torna il sole e risplende di piu'.
Ed io mi domando: com'e'?

Come vorrei

parlare a un passero! Come vorrei
a uno scoiattolo chiedere: "Dimmi:
com'e' che non parli con me?".

Com'e'? ...

... la vita com'e'!

КАКО ТОА? КАКО?

Погледни горе:

змеј лета на синото небо,
како ластовичка, се извишува, а потоа ...удолу!
А јас се прашувам: како тоа?

Би летал;

но немам крилја, ама знам дека би сакал;
има причина, инаку би го сторил тоа,
и се прашувам: која е ?

Како тоа? Како?

Како тоа? Како?

Ајде, кажи ми: како тоа? како?

Штом решиш еден проблем,

веднаш се јавува друг!

Како тоа? Како?

Како тоа? Како?

И ги има многу, многу!

Многу "зошто"!

Не е точно дека животот

треба да го оставиш каков што е!

Погледни горе:

се шета еден облак, и ете: дожд паѓа!
Потоа се враќа Сонцето и посилено грее;
а јас се прашувам: како тоа?

Колку би сакал

да зборувам со врапче! Колку би сакал

верверичка да прашам: "Кажи ми:

зошто не зборуваш со мене?"

Како тоа?...

...каков што е!

VOLARE!

Penso che un sogno così'
non ritorni mai piu':
mi dipingevo le mani
e la faccia di blu;

poi d'improvviso venivo
dal vento rapito
e incominciavo a volare
nel cielo infinito!

Volare, oh, oh! Cantare, oh, oh, oh, oh!
Nel blu, dipinto di blu,
felice di stare lassu'!
E volavo, volavo felice
piu' in alto del sole
ed ancora piu' su'!
Mentre il mondo pian piano
spariva lontano laggiu',
una musica dolce suonava
soltanto per me!...
Volare...

...stare lassu'!

Ma tutti i sogni nell'alba
svaniscon, perche'
quando tramonta,
la luna li porta con se';

ma io continuo a sognare
negli occhi tuoi belli,
che sono blu come un cielo
trapunto di stelle!

Volare, oh, oh! Cantare, oh, oh, oh, oh!
Nel blu degli occhi tuoi blu,
felice di stare quaggiu'!
E continuo a volare felice
piu' in lato del sole
ed ancora piu' su'!
Mentre il mondo pian piano
scompare negli occhi tuoi blu,
la tua voce e' una musica dolce
che suona per me!
Volare ...

... quaggiu':

... con te !

Л Е Т А М, О, О!

Чинам ваков сон
нема веќе да се врати:
рацете и лицето
со синило си ги боев;

потоа одеднаш
ветрот ме зграби
и полетав
низ небото бескрајно!

Летам, о, о! Пеам, о, о, о, о!
Во синилото, обоен со синило,
радосен што сум таму!
И летав, среќен летав
повисоко од Сонцето
и уште повисоко!
Додека светот долу
лека полека се губеше далеку,
музика милна ме облеваше
само мене!...

Летам, о, о!...

...ШТО СУМ ТАМУ!

Но в зори сите соништа
бледеат, оти,
кога заоѓа,
Месечината ги зема со себе;

но јас и понатаму сонам
во твоите убави очи,
кои се сини како небо
посеано со ѕвезди!

Летам, о, о! Пеам, о, о, о, о!
Во синилото на твоите сини очи,
среќен што сум долу!
И пак летам среќен
повисоко од Сонцето
и уште повисоко!
Додека светот лека полека
бледнее во твоите очи сини,
твојот глас е нежна музика
создадена само за мене!...

Летам, о, о!...

...ШТО СУМ ДОЛУ:

со тебе!

INTORNO AL MONDO GIRA L'AMORE

Il grillo canta solo per amore,
la pioggia cade, quando un fiore muore;
e' bello il fiume, quando l'acqua e' pura,
ma questo l'uomo non lo pensa mai!

Sapete perche'
il mondo va?
Perche'
intorno al mondo
gira l'amore!
E allora, com'e',
o mamma? Dimmi tu:
avevo un bel biondino
e adesso non l'ho piu'!
Caro Bebe', tu non lo sai:
chi non ha soldi, non naviga mai!
Caro Bebe', la verita'
e' una farfalla, che viene e che va!

Col cuore tu non spegni una candela,
ma puoi buttare all'aria un grande amore.
La guerra fa suonare le campane,
ma questo l'uomo non lo pensa mai!

Sapete...
...e che va!

Mi disse: "Non pensarci, bambina!
La vita e' una speranza, che cammina.
Nel cuore ti ho lasciato una stella:
cammina, che' la strada si fa bella!"

Sapete...
..... dimmi tu:
il grillo del mio cuore per me non canta piu'!
Caro Bebe', ...
... e che va!

ОКОЛУ СВЕТОТ ЉУБОВТА КРУЖИ

Штурчето пее само од љубов,
дождот паѓа сал цвет кога умира,
убава е реката кога водата е бистра,
но на тоа човек никогаш не ни помислува!

Знаете ли зошто
светот се движи?

Затоа што
околу светот
љубовта кружи!

И како, тогаш,
мамо? Кажи ми,
имав едно русокосо момче
а сега веќе не!?

Драги Бебе', ти не знаеш:
кој нема пари, никогаш не плови!

Драги Бебе', вистината
е пеперутка, која час е овде, час е онде!

Со срце свеќа не ќе згасне,
но можеш да срушиш голема љубов.
Поради војна камбаните бијат,
но на тоа човек не ни помислува.

Знаете ли... , час е онде!

Ми рече: "Не мачи се, малечка!
Животот е надеж што полека чекори.
Во срцето ти оставив звезда:
тргни, ќе ти го осветли патот."

Знаете ли...

..... мамо,
штурчето на моето срце
за мене веќе не пее!
Драги Бебе',...

... час е онде!

'A CANZONE D' 'A FELICITA'

'Na bella lucetella a Mmarechiare,
qua' 'a tenni a llucelettrica p''a sera:
Teresenella c''e braccelle 'a fore
s'abbraccia 'nu palumme e guarda a mmare
e all'aria fresca 'e 'nu tramontu d'ore
'na voce a 'nterra relega 'e suspire.

Glub glub glub
comme palummie so',
e 'a notte 'mbraccio a mme
'na turturella si'!
Canta, canta, canta chi vo' canta',
chesta e' 'a canzone d' 'a felicità'!

'Nu juornu 'nu vecchiotto c' 'e denare
cercaje Teresenella pe mugliere,
dicette 'a mamma d'essa "Quant'onore!"
e 'o pate 'a coppa 'a mano "Che piacere!" ;
ma 'e notte se sentette dint' 'o scuro
chiu' doce 'a stessa voce 'mmiezo 'o mare:

Glub glub glub ...
...d' 'a felicità'!

'A sera d' 'a parola 'more ammore,
'a sposa scumparette e ...bonasera!
Surava friddo 'o vecchio e p' 'a tintura
s'era 'nguacchiata 'a faccia nera nera;
e pe Surriento sott' 'a luna chiara
felici suspiravane duie core!

Glub glub glub
...d' 'a felicità'

ПЕСНА ЗА РАДОСТА

Малечка светлинка во Марекјаро
како таа што навечер ти свети:
Тересенела со нежнички раце
на гради гулаб гали со поглед кон морето
а при свежина на златниот залес
еден глас до брегот воздишки носи.

Глуб глуб глуб
како гулаб сум,
а ти ноќе во мојот преград
нежна гугутка си!
Пеј, пеј, кој сака нека пее,
ова е песна за радоста!

Еден ден богат старец
ја запроси Тересенела;
"Каква чест!" мајка и му рече,
а татко и "Какво задоволство!";
но во ноќта темна глас трепетен
од морската шир се слушаше:

Глуб ...

... песна за радоста!

Вечерта кога ќе си речеа "љубов моја!",
испари невестата и ... со здравје!
И црната боја од косата на старецот
со ладна пот по лицето се разлеа;
а при светлината на Месечината низ Соренто
среќни си воздивнуваа две срца!

Глуб ...

... песна за радоста!

LISA DAGLI OCCHI BLU

Lisa dagli occhi blu,
senza le trecce, la stessa non sei piu'!
Piove silenzio fra noi:
vorrei parlarti, ma te ne vai!

Eppure, quasi fino a ieri
mi chiamavi "amore" tu!
Ma nei tuoi pensieri
oggi non ci sono piu'!

Classe seconda bi:
il nostro amore e' cominciato li'!
Lisa dagli occhi blu,
senza le trecce non sei piu' tu!

La primavera e' finita,
ma, forse, la vita comincia cosi'!
Amore fatto di vento,
il primo rimpianto sei stata tu,
Lisa dagli occhi blu!

Cerco negli occhi tuoi
la tenerezza che piu' non hai!
Eppure...
...non ci sono piu'!

Classe seconda bi:
chi avrebbe detto che poi finiva qui?
Piove silenzio fra noi
vorrei parlarti, ma te ne vai!

La primavera...
...sei stata tu!

СИНООКАТА ЛИЗА

Синоока Лизо,
без плетенки, не си повеќе истата!
Се спушта тишина меѓу нас:
би сакал да зборувам со тебе, но ти си одиш!

А се до вчера
ти "љубов моја" ми велеше;
но во твоите мисли
денес ме нема веќе!

Втори "Б" клас:
таму зачна љубовта наша!
Синоока Лизо,
без плетенки, не си повеќе ти!

Пролетта мина,
но, можеби, животот почнува вака!
Љубов создадена од ветер,
прва болка ми беше ти,
синоока Лизо!

Ја барам во твоите очи
нежноста што веќе ја немаш!

А се до...
...нема веќе!

Втори "Б" клас:
кој би рекол дека ќе заврши вака?
Се спушта тишина меѓу нас,
би сакал да зборувам со тебе, но ти си одиш!

Пролетта...
...ми беше ти!

SI NO, ME MORO

Amore, amore, amore, amore mio,
in braccio a te me scordo ogni dolore,
vojo resta' co' te, si no, me moro!

Nun piagne, amore, nun piagne, amore mio!
Nun piagne, statte zitto su 'sto core;
ma si te fa suffri', dimmelo pure!
Quello che m'hai da di', dimmelo pure!

Te penzo, amore, te penzo, amore mio!
Tu sei partito e m'hai lassata sola,
ma tu nun sai che sento ner core mio!
Ce sento er bene tuo che me consola!

АКО НЕ, КЕ УМРАМ

Љубов, љубов, љубов моја,
во преград твој го заборавам секој бол,
сакам да останам со тебе, ако не, ќе умрам!

Не плачи, љубов, не плачи, љубов моја!
Не плачи, само молчи на моите гради,
но, ако и натаму страдаш, кажи ми!
Она што сакаш да ми го кажеш, кажи ми го!

Мислам на тебе, љубов, мислам на тебе, љубов моја!
Ти замина и сама ме остави,
а не знаеш што чувствувам во моето срце!
Ја чувствувам твојата љубов што ме теши!

"Non ti conosco,
non conosco il tuo nome,
non conosco le gioie e i dolori
della tua vita,
ma lascia che io ti chiami
fratello ed amico

(...)

per il bisogno di esternare a qualcuno
i moti dell'animo mio,
i miei pensieri,
le mie pene
e i momenti felici
della mia esistenza.

(...)

Non essere soli,
non sentirsi soli
e' necessario per vivere.
E a te io devo
se sono riuscito ad infrangere
il muro del silenzio,
che sempre piu' mi portava
all'autodistruzione,
a negare me stesso.

E cosi',
ogni giorno di piu',
sono tornato a vivere,
a riavere fiducia in me,
negli altri,
a credere ancora nella vita
e a battermi assieme a quanti,
in ogni angolo della terra,
soffrono e lottano
per un mondo migliore.

(Salvatore Giubilato, poeta e
scrittore; nato nel 1925, vivente)

ПРИЈАТЕЛЕ, БРАТЕ!

Не те познавам,
не ти го знам името,
не знам каква радост или болка
си имал во животот,
но дозволи ми да те викам
брат и пријател
(...)

некому да му ги искажам
возбудите на мојата душа,
моите мисли,
моите страдања
како и радосните мигови
на моето постоење.
(...).

Да не бидеш осамен,
да не се чувствувањ сам
е неопходно за живот.
А сега, тебе јас ти должам
ако успеав да го урнам
видот на тишината,
кој се повеќе ме водеше
кон самоуништување,
да се одбивам самиот себеси.

И така,
со секој ден повеќе,
му се враќав на животот,
и повторно верувам во себе,
во другите,
повторно верувам во животот
и повторно се борам заедно со сите други кои,
од секој дел на Земјата,
страдаат во стремеж
за еден подобар свет.

Салваторе Џубилато, поет и
писател; роден во 1925 год.

... . р е г
 . . . . . з а д а н а п р а в и
 f a r e
 Т У Т Т О
 t u t t o
 ш т о и д а е

с и ц о л о з и н
 П О Т Р Е Б Е Н Е

OMAGGIO
 DEL LETTORATO
 UNIVERSITARIO ITALIANO
 DI SKOPJE

ПОДАРОК ОД
 ЛЕКТОРАТОТ ЗА ИТАЛИЈАНСКИ
 ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ ПРИ
 СКОПСКИОТ УНИВЕРЗИТЕТ

ATRIO DELLA FACOLTÀ DI FILOLOGIA

АУЛА НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ

GIOVEDÌ, ORE 12.00

ЧЕТВРТОК, 12,00